

Aluehallituksen lausunto aluevaltuustolle koskien tarkastuslautakunnan antamaa vuoden 2024 tilinpäätöksen arviointikertomusta

Yleistä

Hyvinvointialuelain 125 § mukaisesti aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Yksi keskeisimmistä tarkastuslautakunnan tehtävistä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisina pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto käsitteli tarkastuslautakunnan antaman vuoden 2024 tilinpäätöstä koskevan arviointikertomuksen osana tilinpäätöksen käsittelyä 19.5.2025.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen aluehallitus kiittää tarkastuslautakuntaa arviointikertomuksesta.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen huomiot ja aluehallituksen niihin antamat vastaukset / toimenpiteet

Yta-yhteistyö

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus pitää sisällään hyvinvointialueen oman toiminnan tarkastelun ohella pohjoisen yhteistoiminta-alueen yhteistyön toteutumista koskevan arvioinnin. Pohjoinen yhteistoiminta-alue (ns. yta-alue) kattaa Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen lisäksi Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin hyvinvointialueet.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

1. YTA-sopimuksen päivityksessä tulee kiinnittää huomioita konkreettisiin ja selkeisiin tavoitteisiin sekä laatia mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista voidaan seurata.
2. YTA-yhteistyön tavoitteet ja mittarit tulee olla yhteiset kaikille hyvinvointialueille, ellei ole erityisperustetta laatia jollekin hyvinvointialueelle omaa tavoitetta ja mittaria (esim. yliopistosairaalan vastuu ja rooli).
3. YTA-sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi tulee määritellä selkeät vastuuhenkilöt ja luoda toimintamalli tavoitteiden toteutumisen seurantaan, mittaamiseen ja raportointiin.

4. YTA-yhteistyön kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee aktiivisesti kartoittaa sekä tehdä rohkeasti uusia aloitteita, jotta YTA-yhteistyöllä saadaan tehostettua työnjakoa, toimintaa ja palveluita sekä kustannusvaikuttavuutta.

Tarkastuslautakunnan tiivistys:

- YTA - alueella on huolehdittava oman hyvinvointialueen edunvalvonnasta.
- YTA - alueella tulisi asettaa tavoitteita myös asiakkaan valinnanvapauden paremmalle toteutumiseksi.
- Hyvinvointialueiden rajaseuduilla on ongelmia perusterveyden- ja erikoissairaanhoidon valinnanvapauden toteutumisessa.

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Laki sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä (35 §) velvoittaa hyvinvointialueita tiiviiseen yhteistyöhön. Yhteistyö suunnitellaan ja kirjataan yta-alueen yhteistyösopimukselle. Pohjoisen yta-alueen yhteistyösopimuksen päivitys on juuri meneillään. Osana päivitystyötä hyvinvointialueiden välisiä yhteistyöneuvotteluja ja tehtävien jakoon liittyviä keskusteluja jatketaan. Yhteistyösopimuksen päivittämisessä tullaan huomioimaan tarkastuslautakunnan toivomus alueiden yhteisistä tavoitteista ja mittareista. Myös vastuuhenkilöt tullaan määrittämään, jotta tavoitteiden toteutuminen varmistetaan.

Hyvinvointialueet eivät voi pääsääntöisesti vaikuttaa asiakkaiden valinnanvapauteen, minkä hyvinvointialueen palveluita he käyttävät. Aluehallitus tiedostaa, että kunnissa, joissa hyvinvointialueiden rajat ovat lähellä, on tarvetta ottaa käyttöön toimintatapoja, joilla asiakkaan tarvitsema hoito hankitaan mahdollisimman läheltä. Asia vaatii lisäksi lainsäädännöllisiä tai muita hyvinvointialueita velvoittavia linjauksia.

Hyvinvointialueen strategia ja strategiset mittarit

Tarkastuslautakunta toteaa arviointikertomuksessaan, että strategia tulee hyvinvointialuelain 41 § mukaisesti tarkistaa vähintään kerran valtuustokaudessa.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

- Aluehallituksen tulee esittää aluevaltuuston päättämien strategisten mittareiden tilanne. Tarkastuslautakunta kiinnitti huomioita jo edellisessä arviointikertomuksessa, että strategian tavoitteiden tulee olla selkeitä ja aikataulutettuja. Ne eivät toteudu itsestään, vaan vaativat määrätietoista työtä ja seurantaa.
- Kyselyä yhteistyön toimivuudesta kuntien ja järjestöjen kanssa ei ole tehty. Tea-viisarin (THL) perusteella Keski-Pohjanmaa selviää keskimääräistä heikommin sitoutumisen osiossa. Soite osallistuu huomnommin kuin muut alueet kuntien hyvinvointikertomusten laadintaan. Osallistamis- ja vaikuttamistavoista Soite saa erinomaiset pisteet.
- Tarkastuslautakunnan vuoden 2023 havainnoissa oli kysymys: onko ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon kehitetty mittareita? Aluehallituksen antamassa vastineessa tähän ei ole otettu kantaa. Tarkastuslautakunnan mielestä mittareita tulee kehittää, jos niitä ei ole.
- Digitaalisia palveluita ei tarjota riittävästi asiakkaalle. Mikä on syynä, että henkilöstö ei koe digipalveluiden tuottavan asiakkaille lisäarvoa?

- Asiakastyytyväisyyden taso on pysynyt edelleen hyvällä tasolla, mutta suunta on laskeva. Mitä toimenpiteitä on tehty asiakastyytyväisyyden ylläpitämiseksi?

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Soiten nykyiset strategiset tavoitteet ovat ohjanneet alusta lukien toiminnan kehittämistä. Tavoitteet on konkretisoitu ja projektoitu strategiaa toimeenpanevassa Soite 2030 – ohjelmassa. Soiten strategia tullaan päivittämään syksyn 2025 aikana yhdessä luottamushenkilöiden kanssa. Samassa yhteydessä tehdään tarvittavat tavoitteiden ja mittareiden päivitykset. Niiden konkreettisuuteen ja selkeyteen tullaan kiinnittämään erityistä huomioita.

Strategian ja palvelustrategian mittarit ovat Soiten ulkoisilla verkkosivuilla eli sieltä jatkuvasti tarkasteltavissa. Seurannassa on huomioitava, että varsin monen mittarin tietosisältö on mittarin luonteen takia harvoin päivittyvä (esim. 1 krt/vuosi). Mittareiden toteutumia tullaan jatkossa seuraamaan entistä useammin aluehallituksen ja -valtuuston kokouksissa. Niiden toteutumat tullaan raportoimaan myös tilinpäätöksessä.

Keski-Pohjanmaan alueneuvottelukunta edistää asukkaiden sairauksia ennaltaehkäisevää toimintaa monin tavoin. Hyvinvointialueiden rahoituksen määrään vaikuttava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (ns. hyte-kerroin) muuttuu vuoden 2026 lukien. Se tulee sisältämään 11 indikaattoria, joista osa mittaa alueilla tehtävää ennaltaehkäisevää toimintaa. Indikaattorit edesauttavat täten tarkastuslautakunnan vaadetta, että ennaltaehkäisevän työn määrään ja tuloksiin on olemassa mittarit. Niiden avulla pystytään myös vertaamaan Soitea muihin hyvinvointialueisiin.

Digipalveluiden käytön lisääminen on yksi Soiten strategisista tavoitteista. Asiaa edistetään monin tavoin, mm. kehityshankkeissa tehtävä työ. Digipalveluiden käytön lisäämiseen liittyviä tavoitteita ei ole saavutettu. Tehtävää on edelleen paljon, jotta digipalveluista muodostuu entistä luontevampi vaihtoehto palvelujen käytössä. Henkilöstön sitoutuminen digipalveluiden käyttöön ja käytön opastamiseen edistämiseen on edelleen haaste. Digipalveluiden käytön lisäämiseen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen on asia, jossa tarvitsemme ulkopuolista asiantuntemusta.

Asiakastyytyväisyyttä mitaamme NPS-mittarilla. Tyytyväisyys vaihtelee toiminnoittain. Lisäksi uutena työkaluna olemme ottaneet käyttöön asiakkaan puhelimeen lähetettävän asiakastyytyväisyysmittauksen. Esihenkilöt käsittelevät saadut palautteet ja tekevät tarvittavat toimenpiteet. Asiakastyytyväisyydestä tulee raportoida tarkemmin ja toimialoittain, jos dataa on saatavissa.

Hallinto

Tarkastuslautakunta antoi seuraavat suositukset hallintoon liittyen:

- Pöytäkirjojen liitteet tulee julkistaa verkossa aina, kun ne ovat julkisia ja hyvinvointialueen asukkaalla voi olla intressi saada tietoa asiasta.
- Esityslistoihin tulee merkitä yhteystiedot lisätietojen pyytämistä varten.
- Turvallisuus- ja pelastuslautakunnan pöytäkirjat eivät kaikilta osin ole riittävän tarkasti muotoiltuja. Pöytäkirjoista ei käy aina selkeästi ilmi, kuka esittää päätösehdotuksen. Esittelytekstien sisältö on niukkaa.
- Kun aluehallituksen puheenjohtajisto irtisanottiin, tuli epäselvyyttä, kenet kutsutaan kokouksiin.

- On tärkeää, että aluehallituksen päätöksistä tiedotetaan oikea-aikaisesti.
- Hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunnan osalta järjestöavustusten pisteytysmalli puuttui. Lautakunnan jäsenillä on oltava riittävästi tietoa järjestöavustusten myöntämiskriteereistä ja hakemusten sisällöistä hyvissä ajoin ennen lautakunnan kokousta.

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ("julkisuuslaki") ohjaa Soiten asiakirjojen julkisuutta. Aluehallituksessa käsiteltävien asioiden esitysmateriaalit ovat esityslistan liitteenä, kun kyseessä on päätösjäseniä eikä asiassa tule sovellettavaksi mikään julkisuuslaissa säädetty salassapitoperuste. Pöytäkirjojen liitteiden julkaisemisessa huomioidaan myös hyvinvointialueen asukkaiden tiedonsaanti-intressi. Asiaan tullaan kiinnittämään huomiota.

Tarkastuslautakunnan suositus yhteystietojen merkitsemisestä esityslistoihin lisätietojen pyytämiseksi on olennainen. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen toimielinten esityslistat laaditaan Dynasty -asianhallintajärjestelmässä ja toimielinten esityslistat julkaistaan Dynasty -tietopalvelun avulla. Asiallisia esteitä yhteystietojen merkitsemisestä esityslistoihin lisätietojen pyytämiseksi ei liene, mutta mahdollisuus yhteystietojen merkitsemisestä riippuu Dynasty -asianhallintajärjestelmän ominaisuuksista. Mahdollisuutta yhteystietojen merkitsemiseen tullaan selvittämään.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön 162.4 §:n mukaan turvallisuus- ja pelastuslautakunnan esittelijänä toimii pelastusjohtaja. Hallintosäännön 171.4 §:n mukaan toimielimen pöytäkirjaan merkitään asian käsittelytietoina ainakin mm. asiaotsikko, selostus asiasta, esittelijän päätösesitys, tehdyt ehdotukset ja onko niitä kannatettu. Mikäli kokousasian esittelijästä ei ole erikseen muuta mainittu, on asian esittelijänä hallintosäännön 162.4 §:n mukaisesti pelastusjohtaja. Korjaavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että pöytäkirjoista käy selkeästi ilmi, kuka esittää päätösehdotuksen taikka pohjaehdotuksesta poikkeavan päätösehdotuksen, tullaan tekemään välittömästi.

Aluehallituksen kokouskutsut toimitetaan luottamushenkilöille Soiten kirjaamosta. Aluehallituksen puheenjohtajiston tullessa erotetuksi kokouskutsujen toimittamisessa oikeille luottamushenkilöille oli epäselvyyttä. Epäselvyys pyrittiin korjaamaan pikimmiten sen jälkeen, kun epäselvyys huomattiin. Kokouskutsujen toimitamiseen oikeille luottamushenkilöille tullaan jatkossa kiinnittämään huomiota.

Aluehallituksen päätösten oikea-aikainen tiedottaminen on tärkeää. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen aluehallituksen esityslistat julkaistaan Soiten kokoushallinnan verkkosivuilla ennen kokousta. Aluehallituksen päätöksistä tiedotetaan medialle ja henkilöstölle mahdollisimman pikaisesti kokousten jälkeen. Kokousten jälkeen medialle ja Soiten henkilöstölle järjestetään Teams -viestintäalustalla infotilaisuudet, joissa käydään kokousasiat läpi. Infotilaisuudet järjestetään erikseen henkilöstölle ja tiedotusvälineille. Henkilöstön infotilaisuuden Teams-linkki julkaistaan intrassa ja lisäksi infotilaisuuden tallenne tallennetaan intraan. Viestintäyksikkö lähettää paikallismedialle aluehallituksen kokouksen esityslistan sekä linkin infotilaisuuteen pääsääntöisesti kokousta edeltävällä viikolla. Aluehallituksen kokousasiasta laaditaan erillinen tiedote silloin, kun päätettävänä on merkittäviä tai laajakantoisia asioita. Tällaisissa tilanteissa harkitaan myös ennakkotiedotteen tekemistä. Ennakkotiedote auttaa asian taustoittamista ja tarjoaa perusteluja asian käsittelyyn julkisuudessa. Aluehallituksen pöytäkirjat julkaistaan Soiten kokoushallinnan verkkosivuilla pöytäkirjan tarkistuksen jälkeen (hyvinvointialuelaki 145.1 §). Aluehallituksen pöytäkirjat pyritään tarkastamaan mahdollisimman joutuisasti aluehallituksen kokouksen jälkeen, jotta pöytäkirjat voidaan julkaista mahdollisimman joutuisasti

myös Soiten kokoushallinnan verkkosivuilla. Aluehallituksen päätösten oikea-aikaisesta tiedottamisesta tullaan huolehtimaan myös jatkossa.

Aluehallitus on valtuuttanut hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunnan päättämään hyvinvointialueen järjestöavustusten jakamisesta määrärahojen puitteissa, laatimaan pisteytyksen ja tarkentamaan tarvittaessa periaatteita ja seuraamaan avustuksien myöntämistä sekä tarkoituksenmukaista kohdentumista (aluehallitus 5.12.2022 § 198). Jotta hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunta voi päättää järjestöavustusten jakamisesta noudatettavasta pisteytyksestä, on lautakunnan jäsenillä oltava pisteytystaulukko tai muu pisteytysmalli saatavilla kokouksessa, mieluiten jo ennen kokousta esityslistan liitteenä. Myös muissa tapauksissa lautakunnan jäsenten saatavilla täytyy olla kulloiseenkin kokousasiaan liittyvä esitysmateriaali, mikäli esitysmateriaali liittyy päätettävään asiaan. Asiaan tullaan jatkossa kiinnittämään huomiota, jotta kaikki tarvittava esitysmateriaali on lautakunnan jäsenten saatavilla.

Sisäinen tarkastus ja sisäinen valvonta

Tarkastuslautakunta totesi, että sisäisen tarkastuksen painopisteinä vuonna 2024 olivat henkilöstöhallinto, asiakasturvallisuus ja sopimushallinta. Sisäinen valvonta on osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää sekä organisaation johdon ja hallinnon työväline, jota hyödyntäen arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus ei sisältänyt suosituksia sisäisen tarkastuksen tai sisäisen valvonnan kehittämiseksi.

Talous

Tarkastuslautakunta totesi arviointikertomuksessaan, että talouden hallinnan kohentuminen alkoi näkyä loppuvuonna tuloksessa. Tarkastuslautakunta antoi seuraavat suositukset:

- Talouden ennakointia tulee edelleen kehittää.
- Vuoden 2026 taloussuunnitelma ei ole kaikilta osin realistinen ja alijäämän kattamisessa tulee olemaan haasteita.
- Kassan riittävyys oli vuoden lopussa seitsemän päivää.

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Talouden ennakointia tullaan tarkastuslautakunnan suosituksen mukaisesti edelleen kehittämään. Tarkastuslautakunta viittaa vuoden 2025 talousarvioon kytkeytyvään vuosien 2026–2027 taloussuunnitelmaan, jossa vuoden 2026 tulos on asetettu merkittävästi ylijäämäiseksi. Aluehallitus vahvisti 5/2025 suunnittelu- ja raamin, jonka linjaamana vuoden 2026 talousarviovalmistelu on aloitettu 14 miljoonaa euroa ylijäämäisenä. Se vastaa tämänhetkistä realistista arviota siitä, minkä kokoiseen ylijäämään olisi mahdollista päästä tulevana vuonna. Kuitenkaan 14 miljoonan euron ylijäämä ei riitä kattamaan edellisten vuosien kumulatiivista alijäämää, joka hyvinvointialuelain mukaisesti tulee olla katettuna vuoden 2026 loppuun mennessä. Odotamme ministeriöiden linjauksia, tullaanko hyvinvointialueille antamaan alijäämän kattamisen lisäaikaa. Kumulatiivisen alijäämän arvioimme pystyttävän kattamaan 2028 loppuun mennessä.

Kassan riittävyyteen on reagoitu luotollisen tilin käyttöönotolla. Luottorajan käytölle ei ole ollut tähän mennessä tarvetta. Taloustilanteen kääntyminen parempaan tulee helpottamaan kassan riittävyyttä. Huomioitavaa kuitenkin on, että vuosi 2026 tulee olemaan kolmas peräkkäinen vuosi, jolloin Soitella ei ole

lainanottovaltuutta investointien rahoittamiseksi. Viranhaltijajohto on informoinut aluehallitusta mahdollisuudesta hakea muutosta vuoden 2026 lainanottovaltuuteen. Asia (haetaan / ei haeta) tullaan tuomaan aluehallituksen käsittelyyn myöhemmin syksyllä.

Sairaala- ja akuuttipalvelut

Tarkastuslautakunta toteaa, että Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue on säilyttänyt hyvän maineensa synnytysairaalana. Samoin tarkastuslautakunta toteaa, että tilat on tärkeää pitää ajanmukaisina ja että haasteena on lääkäreiden saatavuus.

Tarkastuslautakunta huomioi ensihoidossa tehdyn työhyvinvoinnin kehittämistyön. Työhyvinvointia on kehitetty systemaattisesti ja käytössä on työhyvinvoinnin vuosikello. Ensihoidon organisointi, vastuualueiden selkeys ja työturvallisuudesta huolehtiminen vaikuttivat toimivan. Haasteita puolestaan sisältyy mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden ml. osasto 15 toimintaan. Taustalla on muuttunut toimintaympäristö, jossa muut hyvinvointialueet eivät ole taloudellisten haasteidensa takia ohjanneet entiseen malliin asiakkaitaan Soitessa hoidettavaksi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että lääkityksen arviointiin tarkoitetun palvelusetelin käyttöönotto ei ole toteutunut. Palvelusetelipalveluun on budjetoitu 6000 euroa. Keski-Pohjanmaalla vähintään 75 vuotta täyttäneitä monilääkittyjä on erityisen paljon. Kymmentä tai useampaa eri lääkeainetta apteekista ostaneiden osuus on 25,9 % yli 75-vuotiaista (koko maa 21,0 %).

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Lääkäreiden saatavuushaasteet jatkuvat Soitessa samoin kuin muillakin hyvinvointialueilla. Keskussairaalan tiloja on jo vuosien ajan peruskorjattu ja muutettu nykypäivän ja tulevaisuuden asiakastarpeisiin vastaimiseksi. Esimerkiksi hyvinvointialueaikana on täysin uudistettu päivystys ja teho-osasto. Synnytysosaston tilojen muutostyöt alkavat vuonna 2026.

Muut hyvinvointialueet eivät hanki entiseen malliin psykiatrian asiakaspaikkoja, jonka takia asiakaspaikkojen määrää on vähennetty. Samoin omien asiakkaidemme hoitamisessa panostamme entistä enemmän kotiin vietäviin palveluihin, joka pienentää osastopaikkojen tarvetta. Osastopaikkojen määrän väheneminen on perusteltua edesauttaen vastuullista taloudenhoitoa ja strategian mukaista siirtymää raskaammista palveluista kevyempiin palveluihin.

Lääkityksen arviointia ei mielestämme voi kohdentaa vain tietyille asiakkaille ja tiettyihin apteekkeihin. Soite haluaa katsoa asiaa tasa-arvoisemmin tulevaisuudessa.

Sotekeskus

Tarkastuslautakunta jalkautui vuonna 2024 Sotekeskus – toimialueen yksiköihin vierailemalla Kälviän ja Koivuhaan terveysasemilla. Tarkastuslautakunta totesi Kälviän tilat hyväksi, mutta havainnoi lääkäripalveluiden saatavuushaasteista. Koivuhaan terveysasema toimii matalan kynnyksen palvelupisteenä. Toiminta on joustavaa ja toimii omalääkärimallilla. Tämä vastaa Koivuhaan erityisiin tarpeisiin. Tarkastuslautakunta vaikutti käynnillään Kälviän ja Koivuhaan henkilöstön sitoutumisesta työhönsä.

Ikääntyneiden ja vammaisten palvelut

Tarkastuslautakunta tunnisti ikääntyneiden ja vammaisten palveluiden taloushaasteet, joiden taustalla on toimintakyvyn heikkenemisen heikko ennakoitavuus ja asiakkaiden subjektiiviset oikeudet. Tarkastuslautakunnan suositukset:

- Omaishoidontuen riittävyys kaikille kriteerit täyttävillä hakijoille tulee turvata. Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy tilanteen korjaamiseksi?
- Omaishoidon tuki riitti vuonna 2024 vanhuspalveluissa. Kehitysvammapuolella omaishoidon tuki ei riittänyt. Vajausta paikattiin alkuvuodesta 2025 jakamalla tukea niille, jotka jäivät ilman vuonna 2024.

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Omaishoidon tukiin varatut vuoden 2024 määrärahat riittivät ikääntyneiden tarpeisiin vuonna 2024. Vammaispalveluissa määräraha loppui kesken vuoden, jonka takia tuki heille myönnettiin vuoden 2025 puolella. Omaishoidon tukiin on varattu 5,1 miljoonaa euroa määrärahoja vuodelle 2025. Se on hieman enemmän kuin edellisten vuosien toteuma. Toimialueella on menossa toimia, joilla omaishoitoa ja muita avopalveluita vahvistetaan. Avopalvelut ovat myös lakisääteisesti ensisijainen vaihtoehto raskaampaan palveluun verrattuna.

Järjestämisen palvelut

Tarkastuslautakunta nosti esille, että liikunnan edistämiseksi ei ollut käynnissä yhtään hanketta. Soiten tulee osallistua liikunnan edistämiseen kaikissa ikäluokissa.

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Liikunnan edistäminen kuuluu kuntien tehtäviin, mutta myös Soitessa tehdään asiaan liittyviä toimia. Käynnissä on kehittämishanke, joka keskittyy terveellisten elintapojen edistämiseen: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/hyvinvointilahete-ja-liikuntaneuvonnan-palveluketju-toimintamallit-osana-monialaisen>.

Keski-Pohjanmaalle on tavoitteena juurruttaa liikuntaneuvonnan palveluketju. Kaikissa Keski-Pohjanmaan kunnissa on tarjolla liikuntaneuvontaa ja Soite tarjoaa prosessinomaista elintapavalmennusta Tunkkarilla, Kannuksessa, Kokkolassa ja Toholammilla terveyskeskuksessa. Valmennus sisältää ohjausta ja neuvontaa terveellisiin elintapoihin: <https://soite.fi/palvelut-ja-yhteys/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen/elintapavalmennuksen-palvelutarjotin/>

Soite toimii alueneuvottelukunnassa yhdessä Keski-Pohjanmaan kuntien ja järjestöjen edustajien kanssa. Maakunnassa toimii Soiten ja kuntien hyte-koordinoijien työryhmä, jossa on mukana kaikkien kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön edustajat ja eri järjestöjen edustajia asiayhteyden mukaan. Soiten HYTE-tiimin käsityksen mukaan kunnat ovat olleet tyytyväisiä tehtyyn yhteistyöhön ja asiantuntija-apuun.

Soite ja kunnat hakevat yhteistä tahtotilaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja päämäärien kristallisoimiseksi, jotta valtion rahoitukseen vaikuttavasta ns. hyte-kertoimesta saadaan optimaalinen tulos. Soiten hyte-tiimi seuraa hyte-kertoimen kehittämistä, koska sen merkitys kasvaa hyvinvointialueiden rahoituksessa vuodesta 2026 lukien yhdestä prosentista 1,5 %:iin. Hyte-kertoimeen vaikuttavista tekijöistä järjestettiin kuntien ja hyvinvointialueen päättäjille iltakoulu vuonna 2024. Iltakoulu tullaan uusimaan syksyn 2025 aikana.

Vuoden 2025 aikana tullaan tekemään kunnille ja järjestöille kysely, miten yhteistyö Soiten ja niiden välillä toteutuu. Lisäksi pureudutaan ns. TEA-viisarin kohtiin, joissa olemme pärjänneet heikosti ja joiden parantamiseksi aloitetaan toimenpiteet. Tulemme osallistumaan myös kuntien hyvinvointikertomusten laadintaan.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä Soiteen saatiin 100 000 euron määräraha jaettavaksi toiminta- ja kertaavustuksina. Vastaavaa määrärahaa ei ollut käytössä Soite – kuntayhtymän aikana. Järjestöiltä saadun palautteen mukaan uusi määräraha on merkittävästi auttanut heidän toimintansa edellytyksiä - erityisesti, kun STEA-avustukset (sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus) ovat pienentyneet.

Konsernipalvelut

Soiten tietojohdamisen tavoitteena on auttaa hyvinvointialueen tavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa. Tietoja hyödynnetään operatiivisessa ja strategisessa päätöksenteossa. Tietojohdaminen tarkoittaa myös lakisääteisiin raportointivelvollisuuksiin vastaamista. Tarkastuslautakunta oli tyytyväinen tiedon saatavuuteen ja jalostamiseen käytettävissä olevista tietokannoista.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomioita vuokrattujen ja omistettujen kiinteistöjen yhteenlaskettuun neliömäärään. Kokonaisneliömäärä on suuri: millä keinoilla päästään hyvinvointialueiden tavoitteeseen eli neliömäärän selkeään vähentämiseen?

Tarkastuslautakunta raportoi lausunnossaan, että keskitetyn hankintayksikön vastuut ja roolit kaipaavat selkeytystä. Tarkastuslautakunta kantoi huolta, onko kaikki tarvittavat kilpailutukset tehty. Suorahankintojen määrää tulee vähentää. Mikäli hankintaan tarvitaan hankintojohtajan hyväksyntä, tulee se hankkia riittävän ajoissa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintatoimessa tulisi merkittävästi lisätä suunnitelmallisuutta. Tällä olisi myös taloudellista merkitystä. Tarkastuslautakunta esitti myös kysymyksen, onko sähköinen sopimushallintajärjestelmä Cludia kattavasti käytössä.

Henkilöstöasioita koskien tarkastuslautakunta kirjasi seuraavat havainnot ja suositukset:

- Vain 58,9 % (v. 2023 54,7 %) henkilöstöstä oli käynyt kehityskeskustelun tai ryhmäkehityskeskustelun. Tarkastuslautakunta näkee kehityskeskusteluiden käymisen olennaisena osana hyvää johtamista ja työhyvinvointia.
- Vakinaisiin työsuhteisiin on helpompaa saada rekrytoitua henkilöstöä, joten vakinaistamiset ovat osa varautumista tuleviin henkilöstötarpeisiin.
- Työhyvinvointikyselyssä tuli jälleen esille, että toistuvaa epäasiallista kohtelua tai häirintää koki työpaikallaan henkilökunnan taholta 19,5 % (v. 2023 19,6 %).
- Hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunnassa on päätetty, että epäasiallisen kohteluun ja häirintään liittyvien jatkotoimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti. Miten jatkotoimenpiteet ovat vaikuttaneet?
- Whistleblow-järjestelmään ei tullut vuonna 2024 yhtään ilmoitusta.
- Sairauspoissaolot vähenivät 8 % vuodesta 2023 (5165 kalenteripäivää).
- Johtavien viranhaltijoiden lähteminen organisaatiosta on herättänyt yleistä huomiota. Onko syyt selvitetty?
- Tyytyväisyys koko organisaation johtamistapaan työhyvinvointikyselyssä sai keskiarvon 2,6 (v. 2023 2,9). Onko tähän kiinnitetty huomiota?
- Muutoksista on tärkeää viestiä mahdollisimman avoimesti.



Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue | Mellersta Österbottens välfärdsområde

Aluehallituksen vastaus tarkastuslautakunnan havaintoihin

Soite omistaa kiinteistöjä vain Kokkolan sairaalamäellä, jossa tilankäyttö on tehokasta. Muut tilat ovat vuokrattuja. Vuokrattujen tilojen kokonaismäärää on selkeästi pudotettu vuoden 2024 aikana. Se on tapahtunut kanta-Kokkolassa olevia vuokratiloja irtisanomalla ja siirtämällä henkilöstöä Sairaalanmäen yhteydessä olevaan, Soiten omistamaan ns. vanhan sairaanhoito-oppilaitoksen kiinteistöön. Tilat toimivat väistötiloina, joista henkilöstö siirtyy vuoden 2026 lopulla valmistuvaan uuteen Sotekeskukseen. Palveluverkkoa on uudistettu, jonka myötä maakunnassa olevia toimitiloja on pystytty vähentämään.

Soitessa on käytössä keskitetty hankintatoimi, joka on järjestäytynyt konsernipalveluihin kuuluvaksi hankinta- ja logistiikkapalvelut - toimintayksiköksi. Yksiköllä on selkeät toimintatavat ja prosessit, jotka on tiedotettu yksiköille Soiten intrassa. Hankintojen suunnitelmallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota syksyn talousarviokierroksella. Yksiköt velvoitetaan entistäkin kattavammin tuomaan esille niin irtainta omaisuutta kuin palveluhankintoja koskevat hankinta ja -kilpailutustarpeet. Mahdollisilla suorahankinnoilla on aina hankintalain mukainen peruste.

Päättävien sopimusten havainnointia auttaa vuonna 2024 käyttöön otettu digitaalinen sopimusarkisto Cloudia. Sovelluksesta pystytään listaamaan sopimukset ja niiden päättymispäivät. Cloudian käyttöä ollaan laajentamassa sopimusten ohella myös sopimusten valmistelua koskevaksi.

Kehityskeskustelujen käyminen on monivuotinen haaste Soitessa, sillä niitä käydään osassa yksiköitä liian harvoin. Kehityskeskustelut ja esihenkilötyö ovat yksi Soitelle hyväksytyn henkilöstöohjelman keskeisistä kehittämiskokonaisuuksista. Asiaan liittyen on meneillään useita toimia, esim. esihenkilökoulutukset ja ohjeistuksen päivittäminen.

Määräaikaisten tehtävien määrä väheni vuoden 2024 aikana 64 henkilötyövuodella ja vakituisten tehtävien määrä kasvoi 37 henkilötyövuodella. Nettomääräisesti henkilötyövuosien määrä pieneni vuosien 2023 ja 2024 välillä 27 henkilötyövuodella. Henkilötyövuosien vähenemisen taustalla on toiminnan uudelleen järjestelyt, organisaatiomuutokset, muiden hyvinvointialueiden vähentynyt potilaiden ohjaaminen Soiten palveluihin ja taloudellinen sopeuttaminen. Määräaikaisia palvelussuhteita on eniten ikääntyneiden ja vammaisten palveluissa sekä sairaala- ja akuuttipalveluissa. Ne ovat henkilöstömäärältään suurimpia Soiten toimialueita, joten on luonnollista, että niissä on suurin tilapäisen työvoiman tarve. Tarkastuslautakunnan mainitsemat johtavien viranhaltijoiden vaihtumiset ovat olleet seurausta luonnollisesta urakehityksestä.

Epäasiallisen kohtelun ohjeistus on päivitetty vuoden 2024 aikana. Ohjeistuksen mukaisesti epäasiallinen kohtelu saatetaan työnantajan tietoon haitta- ja vaaratapahtumailmoituksella Laatuportti – järjestelmässä. Ilmoitukset ohjautuvat tilanteen mukaisen esihenkilön käsiteltäviksi. Laatuporttiin tuli vuonna 2023 39 ja vuonna 2024 24 ilmoitusta. Verrattaessa kautta 1.1.2025 - 11.8.2025 edellisvuoden vastaavaan jaksoon, ilmoitusten määrä laski 21 kappaleesta 13 kappaleeseen. Laatuporttia enemmän epäasiallisen kohtelun kokemus nousee esille koko henkilöstölle vuosittain tehtävässä työhyvinvointikyselyssä. Yksiköissä, joissa kokemus on ollut keskimääräistä suurempi, asiaan on porauduttu jatkotoimenpitein (noin 5 kpl yksiköitä). Tarvetta pitkäkestoisempaan ja laajempaan käsittelyyn ei ole löytynyt huomioiden yksiköiden tilanteet.

Whistleblow-ilmoituskanava on lakisääteinen, ja se otettiin Soitessa käyttöön vuonna 2023. Ilmoituskanavan käyttöönotto perustui Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettuun lakiin (ns. ilmoittajansuojelulaki, 1171/2022), jolla on pantu kansallisesti täytäntöön EU:n ilmoittajansuojeludirektiivi (ns. whistleblower -direktiivi, 2019/1937). Ilmoituskanavan kautta Soiten



Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue | Mellersta Österbottens välfärdsområde

henkilöstö voi tehdä luottamuksellisen ilmoituksen työssään tai sen yhteydessä havaitsemastaan tai epäilemästään yleisen edun vastaisesta toiminnasta erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla. Ilmoituskanavaan liittyvä ohjeistus ja käytettävä järjestelmä ovat Soiten intran etusivulla näkyvällä paikalla, joten ilmoituksen tekemisen helppous on pyritty varmistamaan. Kanavalle on tullut sen käyttöönoton jälkeen muutamia ilmoituksia, mutta ne eivät ole kuuluneet ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan eivätkä näin ollen ole olleet whistleblow -kanavaan kuuluvia. Ilmoitukset käsittelevän työryhmän jäsenet (sisäinen tarkastaja, hallintolakimies, konsernipalveluiden toimialuejohtaja) ovat ohjanneet ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuulumattomat ilmoituksen tarkoituksenmukaisiin kanaviin, esim. haitta- ja vaaratapahtumien ilmoitukset ja turvallisuusaloitteet, lomake epäasiallinen kohtelun ilmoittamiseksi ja ideaalari.

Tarkastuslautakunnan yhteenveto

Tarkastuslautakunta totesi arviointikertomuksen yhteenvetona, että Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen tavoitteena on turvata vahvat peruspalvelut ja päivystävän keskussairaalan säilyminen. Maakunnan itsenäisyyden kannalta on olennaista säilyttää palveluiden hyvä taso ja pysyä talouden raameissa. Hyvinvointialueella vuosi 2024 oli suurten muutosten vuosi. Taloutta sopeutettiin, käytiin useita yhteistoimintaneuvotte-luita ja johtamisjärjestelmä uudistettiin. Ostopalveluiden kulut pienenivät ja kiinteistöjen neliömäärää vä-hennettiin. Näillä toimenpiteillä talouden suunta saatiin kääntymään. Työtä on kuitenkin jatkettava alijäämän kattamiseksi. Organisaation toimivuus, johtaminen ja henkilökunnan hyvinvointi ovat avaintekijöitä. Tarkas-tuslautakunta haluaa kiittää henkilöstöä arvokkaasta työstä vuoden 2024 aikana.

Aluehallitus kiittää tarkastuslautakunnan havainnoista ja yhtyy täysin tarkastuslautakunnan yhteenvetoon. Suuntamme ja tahtotilamme viranhaltijoiden ja hallinnon edustajien kanssa on täysin yhteinen.

Kokkolassa 15. elokuuta 2025.

Mikko Komulainen
Hyvinvointialuejohtaja

Sari Innanen
aluehallituksen puheenjohtaja